

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

..... APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Manuscrisele nu se înapoiază și se adresează redacțiunii „ Foia Diecezană ”; iar banii pentru abonamente și inserațiuni se trimit administrațiunii „ TIPOGRAFIA și LIBRĂRIA DIECEZANĂ ” în Caransebeș.	Prețul inserțiunilor:	
Pe un an		160 Lei	Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 Lei.
Pe jumătate de an		80 „	
Pe un pătrar de an		40 „	
Un număr		3 Lei.	
Pentru străinătate pe un an	260 Lei.		

Nr. 82 Pres. 1932.

IOSIF

din îndurarea lui Dumnezeu Episcopul dreptcredincios al Eparhiei ortodox-române a Caransebeșului.

Iubitului Cler și Popor credincios și Onoraților membrii la Adunarea Eparhiei noastre.

Dar, îndurare și pace dela Dumnezeu Tatăl și dela Domnul nostru Iisus Christos!

În temeiul articolului 132 din Statutul pentru organizarea Bisericii ortodoxe române, convocăm și prin aceasta declarăm de convocată Adunarea eparhială ordinară a eparhiei noastre, în biserica catedrală din Caransebeș, în Dumineca Samarinenței, adică în 29 Maiu 1932 ora 9 a. m., când se va săvârși Sfânta liturgie și invocarea Duhului Sfânt, iar după aceasta va urma deschiderea adunării în localul designat pentru acest scop.

Dreptaceia invităm pe toți Onorații membri ai Adunării eparhiale, ca în susnumita zi, la ora defiptă, să se aple în Caransebeș, ca așa Adunarea eparhială — conform Regulamentului pentru afacerile interne — să-și poată începe activitatea Sa.

Pe lângă împărtășirea binecuvântării Noastre arhieresti sum

Al tuturor

Caransebeș, la 15 Maiu 1932.

Cu dragoste părintească

Dr. Iosif Tr. Badescu
Episcop.

† Ioan Marcu.

Moartea, care nu uită pe nimeni, a răpit încă pe unul din vechia generație a aceloră, cari și-au închinat întreaga lor putere de muncă intereselor bisericii strămoșești și neamului.

Săptămâna trecută, în Bocșa Montană, s'a stins din viață, unul din cei mai vrednici dascăli ai Banatului, octogenarul învățător Ioan Marcu.

S'a stins lin, în orășelul în care, timp de 35 de ani, a sădit în inima a treizecișicinci de generații de micuți, încredințați lui spre părintească creștere, — iubirea bisericii străbune, iubirea neamului și a gliei strămoșești, sentimentul datoriei și al jertfei.

...S'a născut în 25 Ianuarie 1848 în Satu-mic de lângă Lugoj. A studiat școala primară și gimnaziul în Lugoj, iar preparandia la Arad, unde terminându-și cu succes eminent studiile, valorile vieții l-au aruncat în orășelul Bocșa-Montană, în care și moare după o viață de muncă depusă pe altarul neamului.

Om de inimă, de inițiativă, plin de energie, de tânăr îl găsim angajându-se în lupta neamului său, împotriva asupritorilor de ieri.

Apreciat de timpuriu, de cei cari erau la centrul eparhiei noastre, pentru calitățile și zelul său tineresc, — încă în anul 1870 fu numit Comisar școlar pentru conducerea conferințelor învățătoresți din tractul Mehadii. În 1871, în tractul Caransebeșului, în 1872 în al Bisericii-Albe, iar în 1873 în cel al Buziașului. A fost apoi ales ani dearândul, ca deputat în Adunarea eparhială, notar al adunării și asesor consistorial în senatul școlar.

El, fiind sufletul Reuniunii învățătorilor din Eparhia Caransebeșului, îl găsim desfășurând o activitate prodigioasă pe altarul neamului, mai mulți ani în șir, ca secretar al acestei Reuniuni, ca apoi mai târziu, să fie onorat cu conducerea Reuniunii, în calitate de președinte, demnitate pe care a deținut-o câțiva ani și din care și-a dat demisia, din cauza bătrânețelor, lăsând acest post de răspundere altora mai tineri, cu mai multă putere de muncă.

Ca președinte al „Astrei“, despărțământul Bocșa, a înființat și înzestrat o mulțime de biblioteci populare.

Câștigându-și merite neperitoare pe teren bisericesc și școlar, neobosit cum a fost toată

viața, îl găsim tot timpul la datorie. N'a neglijat nici îndatoririle de bun român pe care le avea față de neamul său. Membru activ al partidului național, îl vedem, dârz, întotdeauna, în primele rânduri de luptă.

După unire, a și fost răsplătit pentru intransigența și lupta ce a dus împotriva asupritorilor — prin alegerea de senator, în primul parlament al României-Mari.

În amintirea fiului său Iuliu, căzut în războiul mondial, a făcut o fundațiune de 20.000 Lei, pe care o administrează Consistoriul diecezan, și din care dă ajutor pentru studii anuale, la câte 2 fii de învățători săraci. ...Moare la o vârstă patriarhală, un om, care și-a câștigat un bun nume în viața pe care a trăit-o muncind intens și cinstit. Moare înconjurat de stimă și de regretul tuturor celor cari l-au cunoscut, căci toți cari l-au cunoscut, l-au iubit.

Asociindu-ne doliului nemângăiatei sale soții, împărtășindu-i durerea, rugăm pe bunul Dumnezeu să-l așeze în rândul celor dreپți ai Săi, căci drepte i-au fost cărările vieții și frumoase i-au fost faptele.

Jacob Crețiu.

La trecutul diecezei Caransebeșului.

De: Dr. Ștefan Pop

(Continuare)

Văzurăm mai la deal, că Moisa Petrovici episcopul Caransebeșului nu execută personal ordinul arhiepiscopului și mitropolitului său din Beograd-Carloviț Moisa Petrovici, de a întrona în scaunul episcopesc al Râmnicului în primăvara anului 1727 pe Ștefan al Govorii, ci încredință cu acest onor pe **episcopul sârbesc Nicolae Dimitrievici**.

Cine e acest Nicolae Dimitrievici, episcop sârbesc „*nulius dieceseos*“?!

Nu putem afla; numai atâta ne spune Dobrescu, că e episcop sârbesc. Expresiunea aceasta însă poate fi înțeleasă și așa, că adecă e aparținător ierarhiei sârbești, dar de obârșie și poate că încâtva chiar și după creștere și sentimente e român, cum adecă nu arareori se dădeau astfel de cazuri, pe vremea cutropirii ierarhiei noastre de veneticii sârbi.

Mai jos la locul său, unde vom încerca să stabilim seria succesorară a unor episcopi caransebeșeni și respectiv bănățeni, vom pomeni mai pe larg și de episcopul Nicolae Dimitrievici; până atunci aici și acum ajungă a areta, că ce știu scriitorii de istorii: români și străini despre dânsul.

1. Șematismul Diecezei Caransebeșului⁷⁴⁾ spune: că între anii 1728—1739 a rezidat în Caransebeș *Nicolae Dimitrievici*, ca episcop al eparhiei Caransebeș-Vârșeț;

iară că înainte de Dimitrievici aici a păstorit *Moisă Stanoevici* 1722—1726;

și că după Dimitrievici între 1728—1739 a păstorit *Maxim Nestorovici*.

2. *Mai nou* s'a ocupat la noi cu lista vechilor episcopi ai Caransebeșului d-l Petre Bizerea, parohul nostru din Deta. Sfinția Sa deși dificultează greu în general și în părți singuratică catalogul vechi și tradițional al episcopilor din Caransebeș, privitor însă de Nicolae Dimitrievici, calcă întru toate pe urmele vechi a Șematismului din vorbă; tot la fel apoi socotește și cu privire la înaintașul și urmașul acestui Nicolae Dimitrievici⁷⁵⁾.

„Monografia română a orașului Caransebeș“⁷⁶⁾, tot de această părere e condusă.

Toți cei amintiți aici până la unul urmează servil pe d-l Milleker Bódog⁷⁷⁾.

3. Monografiile Timișorii nu știu de Dimitrievici al Caransebeșului, ori al Vârșețului! Acelea spun, că în răstimpul de 1726—1745 Timișoara a avut un episcop ortodox sârb, cu numele Nicolae Dimitrovici (Dimitrievici).

4. Böhm crede cu toți cei mai nainte pomeniți scrietori, că la Caransebeș-Vârșeț, între 1722—1726 a păstorit Moisa Stanoevici, dar lui i-a succedat altul și nu despomenitul Dimitrievici; i-a succedat adevărat Maxim Nestorovici 1726—1739⁷⁸⁾.

5. Cea mai nouă monografie a Timișorii⁷⁹⁾, punând pe Nicolae Dimitrievici (nu-l scrie Dimitrovici) de episcop al Timișorii, pentru vremea de 1728—1744, ne arată cu o cale și aceia, că cine a precedat imediat pe Nicolae Dimitrievici în scaunul episcopesc al Timișorii. L-a precedat Maxim Nestorovici între anii 1727—1728. Va se zică tocmai acea cuvioasă persoană, care după mai sus laudații noștri

74) Adevărat „Calendarul Românului“ 1932, Caransebeș pagina 45.

Se bazează Șematismul pe studiul reposatului Ioan Bartolomei, fost secretar episcopesc: „Șirul hronologic al episcopilor de Caransebeș“, din „Foaia Diecezană“ Caransebeș 1887 nr.ii: 45; 47—49 nu mi-a fost accesiveră!

75) Ziarul „Curentul“, l. c.

76) De Andrei Ghidiu și de Iosif Bălan, Caransebeș 1909, pag. 108 și „Foaia Diecezană“ Caransebeș 1903, nr. 50.

77) „A versecki gör. kel. szerb püspökség multja“, în periodicul „Történelmi és Régészeti Értesítő“. Temesvár an. VI 1890, pag. 91.

78) Leonhard Böhm, „Geschichte des Temeser Banats“. Leipzig 1861, vol. I 414 (413).

79) Dr. Borovszky Samu, „Magyarország Vármegyei és Városai“. Temesvár, Budapest (anul nu e indicat) pag. 75 (63).

scrietori Bănățeni, cap cu Milleker Bódog, (e sârb) a urmat imediat în episcopatul Caransebeș-Vârșeț pe acest Nicolae Dimitrievici, în intervalul de 1728—1739. Deci Borovszky curat invers ie spusele lui Milleker și a adeptilor săi!

Dar văzurăm, că inovatorul nostru Borovszky, nu se înțelege prea bine nici cu înainte mergătorul său Böhm, vechiul monograf al Banatului, cel puțin nu în unele părți!

Böhm dacă și nu așază la Caransebeș-Vârșeț pe un Nicolae Dimitrievici, pune totuș acolo pe Maxim Nestorovici la anii 1726—1739, va se zică pe acea persoană, pe care o are Borovszky pentru Timișoara la anii 1726—1728.

6. Regretatul proto-preot al Logojului, Dr. Gheorghe Popovici, față de episcopatul lui Nicolae Dimitrievici are o ținută nehotărâtă! Publicând în 1901 studiile sale asupra uniunii cu catolicii e drept, că înșiră între vlădicii Caransebeșului-Vârșeț pe laudatul prelat Nicolae Dimitrievici, dar cu un fel de rezervație! Scrie, că după Spiridon Știbița „se amintește Nicolae Dimitrievici, carele ar fi edificat biserica catedrală din Vârșeț“.

Popovici când nehotărât pune de episcop la Caransebeș-Vârșeț pe Nicolae Dimitrievici, urmând pe alți scrietori premergători, nu-i urmează însă pe aceștia și în hronologie! În vremece toți pun, cum am aretat mai sus pe Moisa Stanoevici de antecesor lui Nicolae Dimitrievici, el inversează succederea și pune pe Moisa Stanoevici după Nicolae Dimitrievici; și în opoziție cu toți ceilalți scrietori de până aci, îl socotește pe Maxim Nestorovici de urmaș nemijlocit lui Moisa Stanoevici.

De motivat însă nu motivează absolut nimic⁸⁰⁾. Pentru Timișoara apoi așază pe Nicolae Dimitrovici ca episcop între 1726—1745, adevărat aici secondează fidel întru toate pe înainte mergătorul tuturor scriitorilor despre Banat, pe Böhm.

Dr. Popovici, adevărat pe una și aceeași pagină (229) la început pune pe Nicolae Dimitrovici la Timișoara, între anii 1726—1745; iară mai la vale îl pune pe acesta până la 1722 la Caransebeș-Vârșeț. Altcum și până vom reveni asupra seriei vechi a episcopilor din Caransebeș-Vârșeț și Timișoara, (Lipova, Arad, Ienopolea) anticipăm deocamdată aici și acum.

(Urmează)

80) Dr. Gheorghe Popovici. „Uniunea“ etc. o. c. Logoj o. c. Logoj 1901, pag. (226) 229.

Din trecutul nostru.

Din lăsământul literar al protopresbiterului Ioan Tomiciu din Caransebeș.

Comunicat de: **Dr. Dimitrie Cioloca.**

„In Mehadia 5-a Noemvrie 1833.

La instalația noului Protopresviter al Mehadiei Dom. Lazar Radac cuvântată.

Privind eu aicea și un număr de preoți din protopresviteratul acesta, socotesc că nu va fi fără folos a face astezi o aducere aminte, încai prescurt, despre chiamarea și datorințele protopresvit., care sânt cu ale pr. și poporului încopciate și dela a căror punctată împlinire atârână bunăstarea Besearicii și mântuirea a tot poporului.

Proto-Presviter, să înțeleage înainte stătătorul preot, căruia să încredințază un număr de sate și preoți, preste care el în lucrurile Besearicești și sufletești are a ocârmui și rândui după instrucția și poruncile care isă dă dela Episcopul său și Conz. Dițezalnic care și mai ales, să știe din pravila preoțească cea sub Nro 38 pusă, carea așa sună „Fiind că fără de supunere nici o rânduială și nici o stare bună într-o soțietate de oameni nu poate fi: drept aceia Protopresviterul într-o al seu protopresviterat, dela toți preoții cei de sub mâna lui, supunere, ascultare, și neâncunjurată aplecaciune ise cuvine să aibă: așa dar datoria cea mai de căpetenie a parohilor, a preoților și a diaconilor iaste, ca ei pre protopresviterul său ca pre cea mai dintâi așa înștație, sau Diregătorie săl cinstescă, și așa săl aibă ca pre un Arhierăesc Plenipotențial în lucrurile protopresviterești, ceale ce sânt lui încredințate, și carele pre sine fața Arhierăului său poartă: aceluia toată cuviincioasa cinstire și supunere, fără deschilinire, voi toți, neînprotivinduvă, ai da, datori sântei”. Nu numai preoțimea, ci și Norodul din acelaș protopresviterat să înțeleage aicia, căci adease ori are protopresviterul de a sfătui Norodul spre împlinirea datorințelor creștinești și spre alte lucrări de suflet folositoare, și spre binele de opște trebuincioase, care părintească sfătuire să cuvine, ca și o poruncă a se asculta și împlini: spre care și Duhul sfânt prin gura sf. ap. Pavel, Evr. 13—17, deșteaptă zicând: Ascultați pre mai marii voștrii, și vă plecați lor, că aceia priveghiază pentru sufletele voastre, ca cei ce au a da seama, ca cu bucurie să facă aceasta, iară nu suspinând, că aceea nu iaste voaso de folos care mai chiar așa se înțeleage: Ascultați pre învățătorii voștrii carii poartă mare grijă pentru mântuirea sufletelor voastre, ca se fiți părtași vieții de veaci, ca nu cândva să fie ei silți a suspina asupra voastră pentru că cu voi îndeșert sâr ostenit, pentru că aceia nu aduce noao nici un folos, ci mai vârtos pagubă sufletului aduce.

Protopresviterul după așa Instrucție are datorință adeasă ori a cerceta satele, Besearicile, școlele, și preoțimea protopresviteratului său, și cum cu ochii săi așa și prin alții a se încredința despre starea și împlinirea datorințelor a fieștecărnia: Sp. pl. a se încredința, cum se sârguesc preoții într-o propoveduirea cuvântului lui Dumnezeu, și într-o învățatura creștinătății în Besearică și în școală cu necrescuta tinerime? Cum ei viețuesc și cum să poartă cu căpe-

tenile locului și cu poporeni săi, adecă asamănă-se și faptele și purtarea lor, cu învățăturile lor, cu care pre alții a se purta învață? Cum lucrează sfințele Taine ale legii cei noao, și alte slujbi Besearicești în zile de lucru, în dumineci și serbători cum, și cu ce acoritate poartă și scriu botezații, răposai și cununații depreste an, în protocoalele matricularnice, și poruncile Episcopești în protocoalele de țirculare, și ispoveduiții preste tot anul? Mai departe are protopr. datorințe a aduna pre toți preoții săi de 2—3 sau mai de multe ori într-un an, după stările înprejur, pentru a ceti cu ei pravilele pentru împlinirea datorințelor preoțești, a tâlcui lor acelea mai pre larg, și ai deștepta spre acorată împlinirea acelor și spre buna purtare. Pre cei mai decurând preoți ai chiama la învățatura și la îndreptarea pravilei Besearicești, și pre cei cu slabă purtare pentru stătuirea lor spre îndreptare.

Despre toate împlinirile sau ne împlinirile acestor datorințe, despre buna sau necuvioasa purtare a preoților și diaconilor are Protopresviterul datorie la vremea sa, Episcopului și Conzistoriumului Dițezalnic a arăta, iară la sfârșitul fieștea căruia au și conduita Preoților, și starea Besearicilor, a Școlilor, a sufletelor de amândouo părțile, și a tuturor împlinitelor porunci, a face și a trimite. Încă mai are Protopresviterul, afară de acestea și alte multe și greale datorințe de ale împlini, precum sânt Țircularele Episcopești și Conzistorialnice ale prescria în mai multe exemplare și ale trimite Preoțimei sale spre ocire, împlinire, și spre prescriere în protocol. Precum sânt lui neplecutele jelbi asupra unor preoți date, carea îndatorează ale cerca și ispiti, ca să alle adevărul lucrului, și mai înaltei stăpânirii sale spre mai departe lucrare ale trimite. Precum sânt adunările banilor episcopești, clericalnici și uneori a mai multor feluri de adunări de bunăvoință dela Cler și Norod.

Toate acestea și altele ca acestea, pre lângă care de vom adeuga, și purtarea de grijă a însuși parohiei sale, care ca și alt fieștea care paroh trebuie să o slujească, arată, că datorințele Protopresviterului, nu sânt numai multe și de chiline feliuri, ci sânt și greale, asuprătoare și asilă de purtat.

Pre lângă toată greotătea și asuprirea sarcinei sale, totuși se allă Protopresviterul nu numai ușurat, ci și îmbucurat, și singur pre sine cinstit, când are de lucru, cu Preoți buni, râvnitori într-o împlinirea datorințelor sale, și care la vremea sa la terminul cel lor dat, punctat, și cu aplecaciune toate împlinesc ceale ce ei sânt îndatorați: iară când are de lucru cu Preoții leaneși, negrijitori, bețivi, bitengoși, nepășători de poruncile și terminurile lor puse, nepăciuitori confuziași cum se zice cu de cei cerbicoși și nătăeași înprejur; atuncia sarcina aceasta a Protopresviterului să face lui mult mai grea, mai apăsătoare, și mai asuprătoare decât și cum iaste; și e silit adeaseori că atuncia îi asamănă Protopresv. său unui ciasornic bun, carele fără toată împiedecarea drept umblă, și numai la vremea sa are a să întoarce. La toată întâmplarea și întâlnirea cu așa fel de preoți a se pricinui, ale împuta, și uneori a se și plânge asupra lor mai înaltei Stăpâniri, atuncia se asemănă unui cias tocit și ruginit. Dintru toate acestea se veade, cum că dela ascultarea și la bună vremea împlinirea sus arătatelor datorinți preoțești, nu numai bunăstarea Besearicilor și mântuirea sufletelor crești-

nești, ci și ușurarea diregătoriei Protopresviterești, lauda și cinstea preoției atârnă.

Drept aceia, din prilejul prăznuirii de astăzi, în numele mai înaltei stăpâniri noastre cei duhovnicești vă chiem și vă îndemn pre toți frați Preoți, cari vă aflați aicea, și prin voi chiem și pre ceice nu sânt acuma aicea, ca spre cea deplin și acorată împlinire a datorințelor noastre, pururea să vă sârguiți, unul pre altul să vă deșteptați, greșalele să vă îndreptați, și întru sfântă chemarea voastră așa să vă purtați, ca faptele voastre să slujească spre mărirea lui Dumnezeu, spre folosul Patriei, spre bucuria stăpânirii voastre, spre mântuirea sufletelor încredințatei voaouă turmei, și spre însuși cinstea, lauda, mângăerea și mântuirea sufletelor voastre.

Iară pre creștinescul popor care mă ascultă și printrânșii și pre alții care nu se află aicea, Părințește sfătuesc, ca pre noul său acuma introdusul Protopresviter D. Lazar Radac, în ceale datornice creștinești lucruri, după cuviință săl asculte, săl cinstească și saise apleace, aducându-vă iarăși aminte sfatul apostolesc care am zis mai nainte. Ascultați pre mai marii voștri și vă aplecați lor, că aceia priveghează pentru sufletele voastre, ca ceice au a da seama. Și faceți toate acestea cu drag și cu bucurie, iară nu de silă, ca să nu se amărească și se suspine asupra voastră, că nui băgați sfatul părintesc în seamă, căci aceia nu slujăste nici spre o dobândă, ci mai vârtos spre paguba voastră.

Mai pre urmă și prea cinstiei tale Domnule Protopresviter, aducânduți aminte de cuvintele Duhului Sfânt, care zice: „Strajă team pus pre tine casei lui Izrail“ ș. a. încredințez, ca cu înțelepciune și cu blândeafte să ocârmuești rânduitul cler și popor, să te sârguești a înmulți talantul Domnului tău, ca când va binevoi a ceare socoata dela Prea Ci. Ta, se poți arăta talanți cu îndoită dobândă, ca se poți auzi acel dulce glas: „Bine slugă bună și credincioasă, preste puțin ai fost credincios, preste multe te voi pune. Intră întru bucuria Dlui tău“. Care eu din toată inima îți poftesc. — Amin.

Vremuri grele.

de: **Dimitrie Blidariu**
candidat de preot.

Trăim vremuri grele. Omenirea e în căutarea unui punct de sprijin. Până azi nu s'a putut ajunge însă la nici un rezultat satisfăcător.

Se încearcă multe, dar zadarnic, căci preocupările oamenilor sunt cu totul altele, decât cele cari ar trebui să fie. *Lumea s'a depărtat de Dumnezeu.* Credința adevărată a dispărut. Curente cari periclitează interesele adevăratei biserici a lui Christos și ale neamului, se infiltrează tot mai mult în sufletele naive, însetate după Cuvântul divin. *Duhul vremii este morbid. Acest duh a prins în ghiarele sale pe mulți.* Judecata viitoare însă va veni. Toți ne vom primi răsplata, fiecare după faptele sale.

Multe sunt cauzele, cari contribuie azi, la desmembrarea masselor popoarelor. Dar, mai

însemnate sunt: pe deoparte *indiferentismul religios*, iar pe de altă parte *pofta după câștig bănesc*, prin orice fel de mijloace.

Omenirea se închină banului. *Luxul n'are margini.* Azi când lumea geme de criză, totuși se găsesc și de aceia... cari mai bine rămân cu stomacul gol, dar de îmbrăcăminte luxoasă, nu se lipsesc. Pofta nesățioasă după averi a orbit omenirea, care și-a uitat sufletul. *Mamonna* este zeul la care se închină această omenire.

Lumea nu se îndreaptă, nu se trezește, ci dormitează. Dumnezeu ne arată semne, dar, *nimeni nu vede și nu aude.*

Bisericile sunt goale, doar numai cei bătrâni le mai cercetează. Tineretul nu vine, căci nu e datina (obiceiul). În schimb, la joc, nu lipsesc, care mai de care, cât mai luxoși îmbrăcați, îndeosebi fetele spoite pe față.

În satele noastre nu mai vezi costume lucrute de mâna fetei dela țară, costumele vechi românești, curat naționale, sunt înlocuite cu altele de mătăasă, cumpărată dela orașe pe bani grei.

Ne-am modernizat cu toții, progresăm doar, dar, în ceace privește viața morală, curat creștinească, ce mult lăsăm de dorit!

Zi de zi cetim, auzim, vedem chiar, câte crime, câte omoruri se săvârșesc. Oameni lipsiți de orice scrupul moral, se dedau la acte demne de disprețul opiniei publice.

Cu toții rămânem umiți. Să nu ne gândim de cât la atentatul săvârșit zilele trecute împotriva președintelui Franței, *Paul Doumer*. Acest gest criminal a cutremurat opinia publică din lumea întreagă.

În fața astor fel de stări, o datorie sfântă ne cheamă pe toți, adevărații creștini, să ne strângem rândurile și să formăm zid apărător în jurul bisericii lui Christos, punând stăvilă atacurilor cari sunt îndreptate împotriva ei, împotriva țării.

Atât timp cât într'o țară pacea și buna înțelegere domnește în popor, țara aceia se va putea bizui pe cetățeni credincioși statului și conducătorilor. Conducătorii însă, să fie pildă, să-și pună tot sufletul pentru popor.

O moarte pe care nu o putem uita. Azi, se împlinește un deceniu, dela moartea regretatului *Dr. Ioan Sîrbu*. Au trecut așa de repede anii, de când o moarte nemiloasă ne-a răpit prea de timpuriu și pe acest erudit fiu al Banatului. Ca unii, cari nu putem uita pe *Dr. Ioan Sîrbu*, pentru tot ceiace a fost, ne ținem de sfântă datorie, să depunem pe mormântul său o lacrimă, ca exteriorizare a unui sincer sentiment de pios omagiu adus memoriei lui.

Din trecutul bisericelor din Almăj.

— Contribuțiuni istorice. —

De: Pr. C. Buracu.

(Continuare)

Bisericile, limba liturgică, cărți de rituale.

Ne lipsesc datele cu privire la vechimea bisericelor până la mijlocul veacului al XVIII-lea. Nu ne putem însă închipui sate sau cătune împrăștiate, cu preoți și fără biserici, ridicate pe coline la poalele pădurilor seculare, în văi adânci, locuri sigure de refugiu în caz de primejdii. Fiind construite de bârne, n'au prea putut lăsa urme, decât în amintirea celor bătrâni păstrători de tradiții, cari și azi știu arăta locurile sfinte de altare și cimitire, în regiunea vechilor vetre de sat sau cătune, desfășurate din ordin împărătesc și așezate la drumul mare, căci împărăția și administrația militară voia să știe pe câte brațe poate conta în timp de război.

O singură urmă de biserică veche ne este păstrată până în zilele noastre, pe vechea vatră a satului Moceriș, pe locul numit până azi „țarcvenița“. Bătrânii spun că a fost o mănăstire.

Săpăturile ce le vom face la primăvară, sperăm să ne deslege enigma ce învălue dărâmurile de zidiri. Nici locul sfințelor lăcașe vechi, nici vechile cimitire, însemnate în hărțile bătrâne, nu sunt însemnate nici prin cruci și nici prin alte semne de pomenire și închinare.

Când vremurile ne vor îngădui, vom cerca să completăm aceste lipsuri.

Bisericile arse de invazie turcească din 1717, apoi de cele câteva, cari au urmat până la ultimul război austro-turc din 1788—89, au fost refăcute din acelaș material.

Cu concursul administrației militare, printre primele clădiri refăcute după devastările ultimului război turcesc, au fost bisericile construite cu muncă de robot.

Ca cea mai veche biserică, pomenită în acte, ca construită din piatră, este cea din Lăpușnic, care datează din 1770*), din Bănia dela 1780, Gârbovăț 1790, Bozovici 1798, iar după datele din vechile cărți funduare reese, că biserici construite din piatră, la anul 1804 mai erau și în comunele: Dalboșeți reconstruită la 1828, Moceriș din 1802, Prigor 1802 refăcută la 1805 și renovată la 1891, Rudăria la 1804 era din piatră, la 1820 s'a rezidit, iar comunele Borlovenii vechi î-și avea biserica la 1804 din bârne și zidită din piatră la 1807, Prilipeți avea la 1804 din bârne, iar la 1834

din piatră. Bisericile din Pătaș și Șopotul vechi la 1804 erau din unele lipite cu lut, fiind zidite din piatră cea dintâi la 1812, iar cea din urmă la 1828. Comunele Borlovenii noi, înființat la anul 1829 și-a zidit biserica la anul 1877, iar Șopotul nou, înființat de către 56 de familii la anul 1828 și-a construit biserica la anul 1850. Comuna Putna a fost întotdeauna filie la Prigor și până la 1896 când fu înzestrată cu o biserică solidă, locuitorii să închinau la un altar acoperit cu șindilă, păstrat până în zilele noastre.

Matricolele datează din 1790, iar a comunei Bănia din 1788. Ele au existat și mai înainte, dar s'au distrus, ori de pârjolul turcesc din 1788—89, ori cu ocazia refugiului preoților dinaintea beligeranților.

Limba liturgică și cărțile de rituale.

Primele cărți bisericești au fost manuscrise folosite până pe la începutul veacului al XVIII-lea, iar în acest veac s'au introdus și la noi cărțile eșite din tipografiile Olteniei, aduse chiar de preoții veniți de aici, sau de cei dela noi, dar sfințiți la Râmnic, ori de preoții sau călugării colportori de cărți bisericești. După apariția rescriptului illiric din 1771 atât importul de cărți fu oprit cu desăvârșire precum și venirea de preoți ori călugări din alte țări. Deodată cu înființarea tipografiei illirice la Viena, apoi mutată la Budapesta, a tipografiilor din Timișoara, Sibiu și Blaj, cărțile de rituale s'au procurat de aici.

Să mai păstrează cărți eșite de sub teacurile tipografiilor olteneste, cu prefața ruptă, spre a tăinui originea pentru a scăpa de prigoana orândușilor dela Vârșeți, prin cari să cerea distrugerea cărților de proveniență străină (din alte țări).

Multe din aceste cărți poartă însemnări scrise de preoți cucernici și înțelegători, amintind evenimente și întâmplări din vremea lor sau auzite din bătrâni, cari azi, făcându-se cunoscute prin publicații, ar completa datele istorice, cari interesează neamul și biserica noastră.

Din cărțile manuscrise, ne-e cunoscută azi numai una, scrisă la anul 1784 de învățătorul Simeon Marașannovici (Mureșan) „magister fiind în Rudăria“: „sfânta și Dumnezeuasca carte ce să chiamă strastnik“ (cartea de tipic și cântări din săptămâna cea mare). Lucrare începută la 10 Aprilie și terminată la 5 Septembrie acelaș an. Astăzi este proprietatea Muzeului Bănățean din Timișoara.

Limba liturgică a fost cea obicinuită în cursul vremurilor, slava veche, apoi cea româ-

*) Pe ușile acestei biserici să vad și azi urme de țatagane turcești.

nească. Când biserica din Almăj a ajuns sub ierarhia episcopilor dela Vârșeți și primii preoți, cari au urmat școala clericală de aci, au fost obligați, ca anumite părți din liturghie să le officieze și în limba sârbă.

Eutimiu Murgu, luptătorul bănățean și apărătorul bisericii noastre naționale pentru care fapt a suferit și temniță grea, în o lucrare polemică tipărită la anul 1830 în Buda, amintește că înainte vreme se oficia în bisericile din Bănia, Bozovici, Lăpușnic și Rudăria și în limba sârbă.

Preoții au fost cercetați, bisericile controlate, oficiile parohiale dimpreună cu matriculele au fost controlate și verificate cu ocaziunea vizitațiilor canonice din partea episcopilor.

Cea mai veche vizitație canonică cu date precise o avem din anul 1773 din partea episcopului Vichente Vidac din Timișoara și adm. episcopesc al Vârșăului.

Următoarea vizitație canonică este făcută la anul 1797 în cursul lunei Iunie de către episcopul Iosif Ioanovici de Șacabenta al Vârșăului, cu care ocazie s'au sfințit de arhieru cele mai multe biserici din Almăj.

În cursul anului de revoluție 1849, face o vizitație canonică și Ignatie Vuia, vicar episcopesc, cu ocazia trecerii sale din Lugoj, prin Caransebeș și Almăj la Oravița.

Toți episcopii români ai Caransebeșului, fericții Popasu și Popea, I. P. S. Patriarh al României Dr. Miron E. Cristea ca episcop al Caransebeșului precum și Prea Sfințitul nostru episcop Dr. Iosif Tr. Badescu, au făcut vizitații canonice spre bucuria și mângăerea credincioșilor și a clerului.

* * *

Cu aceste date închei expunerea mea.

N'am avut intenție să scriu istoria complectă bisericească din Valea Almăjului. Sunt contribuțiuni, cu datele ce le-am putut întâlni în cursul lecturilor, ce le fac pentru alcătuirea monografiei istorice a Almăjului.

Bisericile noastre din Almăj păstrează prin tradiții, inscripții, însemnări prin cărțile bisericesti și matricole, diverse date, cari n'au fost încă cercetate de mine.

Pentru complectarea istoriei bisericesti din această regiune fac și pe această cale un apel călduros către toți preoții din Almăj, ca să adune toate datele, cari privesc biserica și pe preoții săi. Pentru cea mai bună lucrare institui din partea soc. cult. „Astra“ desp. Bozovici, un premiu de Lei 1000, ce se va distribui la 1 Decembrie 1932.

(Sfârșit)

Pentru Mănăstirea „Mrăcunea“.

În vremile bătrâne
Cu sfânta așezare,
Avut-am noi atâtea
Lăcașuri de'nchinare.

Zădarnic noi străbatem
Cu știința, sus, departe,
Doar și Solomon zice:
Că „toate sunt deșarte“.

Dar, focul pustiirii
Al hoardelor păgâne,
Din sfinte monumente
Lăsă numai ruine.

Umblăm un timp ca Fiul
Căzut în rătăcire,
Dar, vremea iar ne'mbie
Prilej de revenire.

Așa ne-a fost distrusă
Și Sfânta Mănăstire
„Mrăcunea“, din Cazane
L'a Dunării ieșire.

Dovadă-i și pornirea
Ce vrea, ca din „Mră-
[cunea“,
Prin inimile bune,
S'nvie iar minunea.

Și veacul necredinții
Mereu a dat uitării,
Acea ce fusese
Temeiul bun al țării.

Veniți creștini cucernici,
Să dăm o nouă haină
Din darurile noastre
Sionului de taină.

Dar, c'ată vreme'n lume
Ne-o paște suferința,
Să știți, că nu se poate
Să piară nici credința.

Curând să se înalțe
Dorita Mănăstire,
S'avem la vremuri grele
Izvor de mântuire.

G. B.

Un cuvânt al momentului.

„Păstorește oile Mele“.....
(Ioan c. 21; v. 16)

Urmărind de aproape problema sectarismului dela sate, mi-am adus aminte de o istorioară morală ce o rețin de pe băncile școlii dela țară și care în simplitatea ei evidențiază atât de bine caracterul celor cari și-au părăsit legea strămoșească.

...„De vre'o câteva zile o ploaie torențială scutură nectarul zambilelor din grădină. În știubeiu e zarvă mare. Matca nu poate opri hotărârea câtorva din lucrătoare, cari îngâdurate de timpul de afară și de sfârșirea mierei, s'au decis să plece din stupină pe urmele unor vespilor, cari, în podul casei, le-au oferit adăpost și hrană din belșug — poame uscate, din pod. Zis și făcut. Albinelile s'au simțit bine, neducând lipsa zilei de mâine, dar, fumul și întunecimea podului, le asuprește amarnic

Peste puține zile, soarele zădărnicipind norii cerului, și-a slobozit razele binefăcătoare peste grădina surâzândă, unde desmiardă aripile albinelor culegătoare de dulceață, cari până eri au

îndurat foamea. Celor refugiate în podul casei, nu li s'a dat să mai vază crinii din grădină, căci tumul și obscuritatea podului le-a răpus de mult...“ De-aici am tras apoi învățătura: „Dumnezeu, de multe ori ne pune la încercare, în asemenea cazuri noi să fim tari și să nu cădem în ispită, ca albinele cari n'au ascultat de matca lor“.

...Neajunsurile financiare și economice, cari au covârșit bietul om până n'tratât, că de multe ori l-a făcut să renunțe la caracter, au străbătut și în pătura țărâniei, făcându-și efectul cel mai dezastruos!...

Acolo, unde zimții înșelătoarei monede sunt cu atâta patimă mângăiați de mâna scormonitorului de glic, morala e mai alterabilă, căci în aceste timpuri de grea cumpănă, ce n'ar face țăranul... „pe bani“?

Folosindu-se de această criză, ploaie răufăcătoare, care apasă plugarul până la mădular, *vespiile umane*, emigranții îmbogățiți peste noapte în America, au cumpărat crezul ignorantului țăran. Da, ademenit de vorbe fătarnice, împletite cu promisiuni pecuniare ale meschinilor transoceanici și ascultând de zângănitul banului făcător de minuni, s'a scufundat în apă, înscriindu-se în șirul *bapțiștilor*. S'a scufundat în mocirla păcatelor, împins de glasurile acelor pe cari fumul de tămâie nu-i mai înalță în serafica slavă și nesocotindu-și legea și obiceiurile, pe cari până acum le-au păzit cu atâta sfințenie, s'a apropiat de aceia pe cari sfânta troiță din răserucile de drumuri, de mult nu-i mai ajută!...

Așa se explică faptul, că bapțiștii își sporesc pe sate numărul atât de simțitor, clădindu-și case de rugăciuni pe cari apoi le asortează cu obiecte scumpe, plătite cu dolari din „lumea nouă“.

Fără îndoială, sporirea sectarilor pe sate, implică'n sine și slaba activitate a preotului; căci procentul ridicat sau nul al bapțiștilor dintr'un sat arată activitatea pală sau intensă a păstorului de suflete.

Preotul, *matca din stupină*, în cazuri de cumpănire a credincioșilor săi, trebuie să aibe cuvinte convingătoare, zădărniciind îndoiala din sufletul credincioșului, traducând neajunsul care îl determină la comiterea anumitor fapte nepermise, ca o încercare dumnezească, dar, efemeră.

Și această e îndatorat s'o facă slujitorul altarului de dreapta credință, mai vârtos că vorbele Mântuitorului îi șoptesc prin gura evanghelistului:

„... Păstorește oile Mele...“

Ioan Rachitoviciu.

ȘTIRI

Locale.

Marți, Zece Maiu, cea mai mare și înălțătoare sărbătoare națională a Neamului Românesc, s'a serbat în orașul nostru cu solemnitatea cuvenită.

La ora 10^{1/2} a. m. de față fiind Prea Sfințitul nostru Episcop *Iosif*, serviciul divin s'a oficiat de către Prea Onor. protopresbiter Andreiu Ghidiu, asistat de preoții: Teodor Șandru, Petru Bancea, Liviu Cornean, protodiac. prof. Ioan David și diaconul episcopesc Teodor Roșca, — în piață, înaintea sfintei Cruci.

„*Corul Catedral*“ de sub conducerea activului prof. Constantin Vladu, dând responsoriile liturgice, și de astă dată, și-a avut partea de merit, în ridicarea atmosferei sărbătorești, în care s'a desfășurat programul oficial.

Timpul fiind foarte frumos, pe lângă armată, toate școalele și reprezentanții tuturor autorităților din loc, a luat parte la festivitate și o mulțime de cetățeni

După terminarea serviciului divin, veteranul protopresbiter Andreiu Ghidiu a ținut o simțită cuvântare ocazională, în care a arătat importanța acestei sărbători naționale în viața Neamului Românesc, iar din partea armatei a vorbit cald, patetic, adresându-se soldaților, comandantul regimentului 96 Inf.

Defilarea, la care a asistat și Prea Sfințitul nostru Episcop, s'a făcut tot în piață, iar seara, cu toată ploaia torențială, armata a făcut retragerea cu torțe, încheind solemn această zi a Neamului.

*

Asasinarea președintelui Franței. Săptămâna trecută, într'un mod barbar, prin descărcarea a cinci gloanțe de revolver, a fost asasinat președintele republicii franceze, Paul Doumer, de către un emigrant rus, stabilit în Franța. Mobilul crimei, având în vedere că înalta funcțiune de președinte al republicii, este o funcțiune mai mult decorativă, nici până în prezent, nu se cunoaște.

Alegerea noului președinte al republicii franceze. Adunarea națională, a ales, Marți 10 Maiu, pe noul președinte al republicii, în persoana Dnui Albert Lebrun, președintele Senatului. Alegerea s'a făcut cu un consens aproape unanim, principalul candidat al Stângei, dl Painlevé, retrăgându-și candidatura, iar candidatura socialistului Faure, având caracter numai de principiu și numărătoare.

Ninge pe valea Prahovei. Începând de Miercuri noaptea la Sinaia și pe întreaga vale a Prahovei ninge. Din această cauză temperatura a scăzut; e frig ca iarna și bate vântul troenind drumurile.

În articolul „O marturisire“ din Nrul trecut al foii, strecurându-se câteva erori de tipar, în loc de „*profida*“ să se citească „*posida*“, iar în loc de „*fondul uniunii familiare*“ să se citească „*fondul uniunii femeilor*“ și în loc de „*fondul de catehizație*“, „*fondul de cotizație*“.